

คมคิด

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๓

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ตั้งใจฟังธรรม วันนี้วันลงอุโบสถสังฆกรรม อุโบสถสังฆกรรม สวดปาฏิโมกข์ สวดปาฏิโมกข์เพื่อตรวจสอบความสะอาดของสงฆ์

เวลาตรวจสอบความสะอาดของสงฆ์ ผู้ที่มีอาบัติหนัก เวลาที่มีอาบัตินักบิ๊บ เราเคยอยู่กับครูบาอาจารย์นะ เขาจะปลีกตัวไป ไปอยู่ปริวาส ไปอยู่กรรมอีกต่างหาก เพราะว่าเขาไม่ยอมลงอุโบสถสังฆกรรมกับครูบาอาจารย์ที่ท่านเป็นธรรมๆ ใจ

เวลามันเป็นอาบัตินักๆ เวลามันปิดกั้นในการประพฤติปฏิบัติใจ เวลาปิดกั้นในการประพฤติปฏิบัติ ทำไมต้องปิดกั้นด้วยละ

อ้าว! ก็ปฏิบัติละ ปฏิบัติมันก็ได้สมจริงสมจังสิ เอาจริงเอางัง

นี้กรรมของสัตว์ๆ ใจ เวลากรรมของสัตว์ เวลาเราอยู่ ถ้าบุคคล เราอยู่คนเดียวเป็นบุคคลอุโบสถ ถ้าอยู่ ๓ องค์ขึ้นไปเป็นคนอุโบสถ ถ้าครบสงฆ์ๆ ใจ นี่ครบสงฆ์ๆ ใจ คำว่า “ครบสงฆ์” สังฆะใจ

เวลาเทวดาไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ควรทำบุญที่ไหนๆ

เธอควรทำบุญที่เธอพอใจ

แต่ถ้าจะเอาบุญกุศลกันละ

เอาบุญกุศลกันแล้วมันก็ต้องเปรียบเหมือนเนื่อนา พอเปรียบเหมือนเนื่อนา ทำนาที่ดีที่สุดคือทำกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา เป็นพระอรหันต์ เป็นผู้ทรงคุณธรรม เป็นเนื่อนาบุญของโลกๆ รองลงมาก็พระปัจเจกพระพุทธเจ้า แล้วรองลงมาก็สาวก พระอรหันต์ พระอนาคามี พระสกิทาคามี ลงมาเรื่อย จนถ้าไม่มีแล้ว ถ้าไม่มีแล้วจะทำกับใครๆ ให้ทำสังฆทาน สังฆทานก็สงฆ์ไง

หมู่สงฆ์ สิ่งนี้มีคุณค่าๆ เพราะอะไร เพราะความสามัคคีไง เพราะความสามัคคีธรรม อันนั้นนะมันมีคุณค่า ลงอุโบสถ เขาถึงถ้าเป็นอาบัติแล้วเขาพยายามหลีกเลี่ยง เราปลงอาบัติกันๆ นี่ไง ถ้าปลงอาบัติกัน สิ่งที่ว่าอาบัตินักแล้วเขาไม่ร่วมสังฆกรรม

สังฆกรรม ถ้าสงฆ์นั้นสะอาดบริสุทธิ์ สงฆ์นั้นยิ่งแวววาว แล้วถ้ามันมีเวรมีกรรมขึ้นมา นั่นล่ะที่บอกว่าเวลามันปิดกั้นมรรคผลๆ ปิดกั้นตรงไหน ปิดกั้นอะไร อะไรมาปิดกั้น

ก็เวรกรรมไง เวรกรรมอันนั้นมันปิดกั้น เวลาปิดกั้นขึ้นมา เพราะในพระไตรปิฎกมีมากมายมหาศาล เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเทศน์ที่เป็นพระอรหันต์เลย บางองค์ ๑๖ ปี ๒๐ ปี ซ้ำแล้วซ้ำเล่าอยู่นั้น ทุกข์ยากขนาดไหนมันก็ทำไม่ได้ๆ นี่กรรมของสัตว์

มีมากมายมหาศาลนะ ในสมัยพุทธกาล ในพระไตรปิฎก ผู้สร้างเวรกรรมที่ดีมา เขาทำของเขาด้วยโอกาสของเขา เวรกรรมที่ดีมาหรือเวรกรรมจากไหนมาก็แล้วแต่ แต่ในปัจจุบันๆ นั้นนะ ปัจจุบันเวลาจะออกประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ปัจจุบันธรรมๆ อะไรปัจจุบัน ปัจจุบันตรงไหน ก็ปัจจุบันกันในชีวิตนี้ไง ปัจจุบันที่เขาคิดกันได้ไง

แต่เวลาที่ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัตินะ มรรคสามัคคี ในปัจจุบัน ความสมดุลง และพอดี ทาง ๒ ส่วนที่ไม่ควรเสพ สุดโต่ง ๒ ทาง สุดโต่งดีและชั่ว แล้วถ้ามันสุดโต่งดีๆ ใจ ถ้ามันเป็นความจริงๆ ขึ้นมา สมดุลพอดีนะ นั่นล่ะปัจจุบัน เวลาปัจจุบันเวลาสมุจเฉตปหานนั้นนะ นั่นล่ะปัจจุบันอยู่ตรงนั้น ถ้าปัจจุบันแท้มันเกิดมรรคเกิดผลขึ้นมาไง มันเกิดอริยสงฆ์ขึ้นมาในพระพุทธศาสนา มันเกิดคุณงามความดีขึ้นมาในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาๆ พุทธะผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานไง

นี่พูดถึงว่าเวลามันปิดกัน นี่ฟังธรรมๆ เพื่อบุญเพื่อกุศลไง อานิสงส์ของมัน สิ่งที่ได้ยินได้ฟังซ้ำแล้วซ้ำเล่า ถึงที่สุดแล้วความล่งเลงสัย ความล่งเลงสัย ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติท่านหาครูบาอาจารย์ที่คุ้มครองท่าน แล้วเวลาปฏิบัติไปเวลามันจะได้เข้าด้ายเข้าเข็ม เวลาคุ้มครอง จะได้ จะไม่ได้ เจียดไปเจียดมา เจียดมาเจียดไป

โอ้!

คนที่ปฏิบัติขึ้นมาเนะ เวลาเราทำความสงบของใจเข้ามาแต่ละครั้งมันแสนทุกข์แสนยาก แล้วเวลาใช้สติปัญญาไปแล้ว เวลามันกำกึ่ง มันถูกลู่ถูก มันจะไปก็ไม่ใช่ จะถอยก็ไม่ใช่ ข้างหน้าก็ไม่ไป ข้างหลังก็ไม่ไปไม่ได้ ออกข้างก็ไม่ได้ จะไปไหนๆ นี่ไง เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ใครไปอยู่ในเหตุการณ์อย่างนั้นแล้วมันถึงจะเห็นใจใจ มันจะเห็นคุณค่าไว้ แต่ถ้ามันยังไม่ประพฤติปฏิบัติ ไม่มีสิ่งใดเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมา ถูกลู่ถูกกันอยู่อย่างนั้นนะ ถูกลู่ถูก

นี่ฟังธรรมๆ ไง ฟังธรรมๆ สัจธรรมอันนั้นมันเป็นสัจจะวันยังค่ำ อริยสัจมีหนึ่งเดียวเท่านั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม พระศรีอริยเมตไตรย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตกาลก็จะตรัสรู้แบบนี้ อริยสัจมีหนึ่งเดียว หนึ่งเดียว

ความหนึ่งเดียวนั้นมันต้องเป็นอันเดียวกันไง ถ้าอันเดียวกันขึ้นมา ธรรมะไม่มีขัดไม่มีแย้งกัน แต่ที่มันขัดมันแย้งกันเพราะกิเลสตัณหาความทะยานอยาก ที่มันขัดมันแย้งกันเพราะจริตนิสัยของคนแตกต่างกัน เวลามันขัดมันแย้งกัน นั้นมันก็กรรมของสัตว์ไง ถ้ากรรมของสัตว์

จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เราได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วบวชเป็นพระๆ บวชเป็นพระ ธรรมและวินัยเป็นเครื่องขัดเกลา เป็นเครื่องขัดเกลา ไม่ใช่ความจริง ความจริงคือศีล สมาธิ ปัญญาในใจของเราต่างหาก ความจริงที่มันเป็นจริงขึ้นมาต่างหาก

เวลามันทุกข์มันร้อนขึ้นมา กิเลสมันแผดมันเผา ทุกข์ร้อนไหม กิเลสมันแผดมันเผา หัวใจนี้ทุกข์ร้อนไหม ไม่ต้องบอก ล้านเปอร์เซ็นต์ โดยธรรมชาติของมัน เพราะอะไร

โลกนี้เป็นอนิจจัง วัฏฏะมันแปรสภาพของมัน สิ่งที่ไม่คงที่ สิ่งเปลี่ยนแปลงสภาพตลอดเวลา มันสุขมันสบายที่ไหน มันมีอะไรคงที่บ้าง มันมีอะไรมาบ้าง ดูลิ เราย้อนไปประวัติศาสตร์ ล้านๆ ปี เขาพิสูจน์ทางฟอสซิล เขาได้หมดละ มันเปลี่ยนแปลงมาตลอดเวลา แล้วมันจะเปลี่ยนแปลงมาถึงปัจจุบันนี้ แล้วมันจะเปลี่ยนแปลงไป

ตั้งแต่เราเกิดมา ตั้งแต่เราเกิดมาดูสภาพบ้านเมืองอย่างหนึ่ง เวลาวัยกลางคนอย่างหนึ่ง เวลาชราคร่ำคร่าไปแล้ว โอ๊ะ! เมื่อก่อนนะ เมื่อก่อนเป็นอย่างนั้นๆ เดียวนี้มันเปลี่ยนไปหมดแล้ว

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่มีชีวิตมันแปรสภาพตลอดเวลา แล้วมันจะมีอะไรที่ว่าเป็นความสุขละ มันมีอะไรคงที่ละ มีอะไรเป็นสมบัติของตน ไม่มี มีบุญและบาปเท่านั้น บุญติดหัวใจนี้ไป

สิ่งที่ว่าๆ วัตถุธาตุ วัตถุธาตุอะไรที่คงทนถาวรที่สุด ขนาดคงทนถาวรที่สุดยังอยู่ไม่ได้เลย แต่เวลาหัวใจที่เป็นนามธรรมมันดันคงทนกว่าเขา จิตไม่เคยตาย จิตไม่เคยตาย ความรู้สึกทำลายไม่ได้ แล้วความรู้สึกมีกิเลสด้วยใจ กิเลสมันปกคลุมหัวใจ ความรู้สึกอันนี้ทำลายไม่ได้ทำลายไม่ได้หรอก

เวลาหลงตาทำนสินกิเลสแล้ว เวลาออกมาช่วยโครงการช่วยชาติฯ มันมีผลกระทบกระเทือน ถ้าใครจะฆ่า มันก็แค่ใบมีดผ่านกระดูกเท่านั้นนะ แค่นั่นละ ถ้าตัดคอก็ใบมีดก็แค่ผ่านลำคอไปเท่านั้นนะ ทำลายความรู้สึกอันนั้นไม่ได้ เข้าไม่ได้ เข้าไม่ถึง เข้าไม่ได้หรอก

แต่วัตถุธาตุ วัตถุธาตุที่เราเห็นอยู่นี้ไง สอุปาทิเสสนิพพาน เศษส่วนที่มันเหลืออยู่นี้ไง เศษเหลือทิ้ง เศษที่มีอยู่นี้ ธาตุ ๔ สสารนี้เศษเหลือทิ้ง แต่จิตที่มันไม่เคยตายๆ ใจ ถึงทำลายความรู้สึกไม่ได้

แต่ด้วยสัจจะด้วยความจริงในพระพุทธานุศาสนานะ จิตนี้เวียนว่ายตายในวัฏฏะ จิตนี้เกิดมาเป็นมนุษย์ พอเกิดมาเป็นมนุษย์ ในใจเป็นนาย ก. นาย ข. นาย ง. แล้วมาบวชเป็นพระ ก็เป็นพระ ข. พระ ก. ใจ สิ่งทีประพฤติปฏิบัติสมมุติทั้งนั้นนะ สมมุติบัญญัติๆ

ถ้าเอาความจริงขึ้นมา เวลากิเลสมันแผดมันเผา มันทุกข์มันร้อนทั้งสิ้น แล้วมีสติปัญญา ถ้าทางโลกถ้าเป็นสุจริต ธรรมาภิบาล ได้มาโดยถูกต้องชอบธรรมก็ดีอย่าง ถ้าได้มาด้วยการทุจริตคดโกงนั่นก็เป็นเรื่องอีกอย่างหนึ่ง เห็นไหม มันแผดเผาทั้งนั้นนะ ถ้ามันแผดมันเผา ปัญญาอะไร ปัญญาโลกๆ ใจ ฉลาดแต่ไม่มีศีลไม่มีธรรม ถ้าฉลาดแล้วมีศีลมีธรรม

ฉลาดมีศีลมีธรรมนี่สำคัญนะ นี่มีศีลมีธรรมใจ ผู้ที่ฉลาดเขาไม่พูด เขาฟัง แล้วเขาแก้ไข เหตุการณ์นั้นด้วยสติด้วยปัญญาของเขา

ในโลกของมนุษย์ใจ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ใจ มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีทั้งนั้น จะช่วยเหลือเจือจานกัน ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ท่านสอนปิดทองหลังพระใจ ช่วยเหลือเขาโดยที่เขาไม่เสียศักดิ์ศรีของเขา เขาไม่เสียความเป็นมนุษย์ของเขา นี่ใจ นี่พูดถึงผู้ที่มีปัญญาใจ นี่ปัญญาทางโลกๆ นะ

เวลาปัญญาโลกๆ ปัญญาที่เป็นสัมมาทิฐิถูกต้องดังามขึ้นมา เราเห็นโทษใจ เราเห็นโทษขึ้นมา มองเข้าไปกระจก ๖ ด้าน มันมองแล้วย้อนกลับมาเราใจ ชีวิตก็เป็นแบบนี้ มนุษย์มีค่าเท่ากับมนุษย์ใจ เกิดเหมือนกัน เกิดมามีอาการ ๓๒ เหมือนกัน เวลาเกิดขึ้นมา มนุษย์ไม่ได้ดีด้วยชาติการเกิด มนุษย์ดีด้วยการกระทำ แต่มนุษย์ก็เกิดดีเกิดชั่วก็เหมือนกัน

เวลาเกิดดี เกิดในตระกูลที่มั่งมีศรีสุข เกิดมาคาบซ้อนเงินซ้อนทอง ถ้าเขามีสติปัญญา เขาก็ดำรงชีพในโลกของเขาอย่างหนึ่ง แต่เขามีสติปัญญามากขึ้น เขาเสียสละสิ่งที่ว่ามันเป็นสิ่งในโลกยอมรับนับถือใจ บ่วงที่เป็นโลกใจ ทั้งบ่วงที่เป็นโลกขึ้นมา เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา บ่วงที่เป็นทิพย์ใจ “แห่ม! เป็นสมาธิ แห่ม! มีปัญญา” นั่นก็เป็นปัญญาอย่างหนึ่งใจ

แต่ถ้าทำความสงบของใจได้มากขึ้น ทุกคนที่มีอำนาจวาสนา คนที่มีอำนาจวาสนาจะจิตสงบขนาดไหนเขาก็พิสูจน์ทั้งนั้นนะ ธรรมดา ชำนาญในวสี สิ่งที่สูงๆ ขึ้นมา สงบขึ้นมา เพราะอะไร สงบเพราะคำบริกรรม สงบเพราะมีสติสัมปชัญญะควบคุมดูแลมัน

ถ้ามีผู้ควบคุมดูแล มีผู้บริหารจัดการที่ดีงาม สิ่งนั้นก็จะดังามขึ้นมา ถ้าผู้บริหารผู้จัดการที่โง่เขลาเบาปัญญา “ว่างๆ” โง่เขลาเบาปัญญามันก็ไม่ได้ความจริง มันเข้าใจมันเองว่ามันเป็นสมาธิแต่มันไม่เป็น เวลามันเป็นสมาธิขึ้นมา นั่นก็ปัญญาของเขา

แต่คนที่มีอำนาจวาสนาขึ้นมา เวลาจิตมันสงบแล้วฝึกหัดใช้ปัญญาๆ เวลามันฝึกหัดใช้ ปัญญามันมหัสจรรย์เิง สิ่งที่มีมหัศจรรย์ มหัศจรรย์ที่ไหน มหัศจรรย์ในพระพุทธศาสนา ภาวนามยปัญญาๆ ไง เวลาความคิดมันเกิดขึ้น มันคมคิด คิดด้วยความแหลมคม คมคิดเกิด จากสติเกิดจากสมาธิ

เกิดคมคิดนะ ความคิดที่มันเป็นคม มันคม มันคมมาก เวลามันตัด มันพิจารณาไป โอ้ย! มันสวยมันงามไปหมดนะ มันไม่มีแปล ไม่มีสิ่งใด มันขาดไปโดยสติโดยปัญญา โดยความ มหัศจรรย์นะ

คมคิด มันมีคมขึ้นมาเพราะมันมีสมาธิเิง เพราะมันมีสติมีปัญญาเิง

เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ศีล สมาธิ ปัญญา เวลาทำความสงบของใจเข้ามา ทำสมาธิ นิเวศธรรมทั้ง ๕ วิตกกังวล ลุกๆ นั่งๆ มันล้งเลสงสัย มันวุ่นมันวาย มันลงไม่ได้ มันลงไม่ได้

ทำไมลงไม่ได้ละ

ลงไม่ได้ขึ้นมา เวลาพระกรรมฐานก็เริ่มตรวจสอบแล้ว เราผิดอะไร เราทำอะไรมาบ้าง มีความวิตกกังวลอะไร ทำให้มันสะอาดให้หมด มีอะไรที่มันผิดศีล ผิดศีลก็ปลงอาบัติ มีทำอะไรที่ มันผิดพลาดขึ้นมาก็ขอภัยต่อกัน สิ่งผิดพลาดไปแล้ว มหาปวารณา ตีเตือนกันได้ บอกเตือน กันได้ ทำได้ ทำขึ้นมาเพื่ออะไร เพื่อความสะอาดบริสุทธิ์ของใจเิง

แล้วเวลากลับไปนั่งสมาธิขึ้นมา ทุกอย่างก็ได้แก้ไขแล้ว ทุกอย่างก็ได้ทำแล้ว สิ่งใดที่ กิเลสมันหยิบมาใช้ ใช้เป็นประโยชน์ของมันเิง มันก็ไม่ได้ นี่ก็ไม่ได้ แหม! พระปฏิบัติเินะ แหม! นั่ง สมาธิเียว เมื่อก็ทำอะไรมา ความลับไม่มีในโลกเิง ทำอะไรมันรู้ทั้งสิ้นนะ แล้วมันจะลงได้ อย่างไร นี่เิง สิ่งที่ไม่ลงเิง

แต่ถ้าเป็นปัญญา ปัญญาที่มันเป็นสัมมาทิฐิความถูกต้องดีงาม ถ้ามันมีสติปัญญา ขึ้นมา มันแก้ไขของเราเข้ามา แล้วธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุเิง เราสร้างเหตุที่ดีงามของเราเพื่อทำ ความสงบของใจของเราเข้ามาเิง ถ้าใจสงบเข้ามา มันก็อยู่ที่วาสนาของคน

พอใจสงบเข้ามา บางคน “ใช้ปัญญาไปแล้ว”

นั่นปัญญาอบรมสมาธิ นั่นปัญญาในใคร่ครวญในความถูกต้องชอบธรรมในการทำสมาธิ มันไม่ใช่ปัญญาฆ่ากิเลส เพราะยังไม่เจอกิเลสเลย ยังไม่รู้จักกิเลสใดๆ ทั้งสิ้นเลย แล้วปัญญาอย่างนี้ นี่มันเป็นปัญญาโลกๆ ใจ เป็นปัญญาจากปฏิภาณไหวพริบในการสร้างสมบุญญาธิการบุญและบาปใจ

เวลาบุญและบาปเข้ากันโดยธาตุ ถ้าธาตุบุญๆ เห็นถูกเป็นถูก เห็นผิดเป็นผิด เห็นผิดชอบชั่วดีตามทำนองคลองธรรม เห็นชัดๆ แต่ถ้ามันเป็นธาตุกิเลสใจ เวลากิเลสมันพาคิดใจ เห็นดีเป็นชั่ว เห็นชั่วเป็นดี เห็นสิ่งวิบากกรรมว่าเป็นบุญกุศล มันสร้างแต่เวรแต่กรรมใจ นี่ใจ เวลากิเลสมันคิด เวลากิเลสมันลากมันพามันไปนะ แล้วถ้าเป็นธาตุธรรมมันไปไม่ได้ ธาตุธรรมเห็นผิดชอบชั่วดีตามทำนองคลองธรรม นี่ผู้ที่มีอำนาจวาสนาบารมี

เพราะคนเกิดมามีวิชาทั้งสิ้น ครอบครองของมารใจ มีตั้งแต่วิชาจนลูกจนหลานจนเหลนมันปกครองหัวใจดวงนั้นใจ มันมีวิชา มีกิเลส มีความไม่รู้ ไม่รู้เท่าทันความคิดของตนอยู่แล้ว

โดยธรรมชาติ โดยสัจจะโดยข้อเท็จจริง กิเลสเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง อยู่ที่หัวใจนั้น แล้วครอบงำหัวใจนั้น ลากหัวใจนั้นตามแต่อำนาจของมันไป แต่ด้วยวาสนาของเราใจ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา กึ่งกลางพระพุทธศาสนา ๒,๕๐๐ ปี แล้วเรามาบวชเป็นพระๆ เรามีครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติมา ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ เรามอง คนมองไม่ได้นะ

เวลาหลวงตาท่านว่า หลวงปู่มันถ้าพูดถึงในทางโลกเป็นเศษผ้าขี้ริ้ว ไม่มีใครสนใจ อยู่ในป่าในเขานะ แต่ในทางธรรม เศรษฐีธรรม

ในทางธรรม แล้วคนมอง ถ้าคนมอง คนที่เป็นธรรมๆ เสาะแสวงหา ขึ้นไปหาหลวงปู่มันที่เชียงใหม่ เสาะแสวงหาไปหาหลวงปู่มัน เข้าไปที่วัดบ้านฝ่อ มีแต่กระต๊อบ มีแต่ร้าน ไร่รับแค่ ๕ องค์กร ๑๐ องค์กร นอกนั้นอยู่รอบนอก

อยู่รอบนอกไปปฏิบัติมา เวลาติดขัดขึ้นมาผู้เฒ่าจะแก้ เข้ามาได้เลย ให้ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดก็อยู่แค่นี้

นี่เห็นถูกต้องชอบธรรมตามทำนองคลองธรรม มันเห็นถูกเห็นผิดและเห็นคุณงามความดี เสาะแสวงหา นี่เวลาเสาะแสวงหาไป

ถ้ามันไม่เสาะแสวงหา “อ้อ! พระก็คือพระ หลวงตาก็คือหลวงตา เราก็บวชพระ พระเหมือนกัน สมอมีเหมือนกัน คิดได้ทั้งนั้น”

ไปแล้ว ลงทะเลไปแล้ว กิเลสมันลากลงไปไง นี่ไง ปัญญาคิดไง กิเลสไง ปัญญาของกิเลสมันคิดมันครอบงำไป แล้วมันก็ลากไป

แต่ถ้ามีวาสนานะ มันเสาะมันแสวงหา ทั้งทุกข์ทั้งยาก ทั้งไปทำนองคลองธรรม สัทธิวิหาริก ต้องขอนิสัย เวลาจะไปขอนิสัยท่าน ท่านก็ดูกริยาเรา ดูอำนาจวาสนา ฟังหรือไม่ฟัง ไซ้หรือไม่ไซ้ สอนไม่ได้ก็ไม่ต้องรับไว้ เสียที่ให้คนอื่นเขาได้พักอาศัย ถ้ามันเป็นศีลเป็นธรรมมันพอฟัง ขอนิสัย เวลาจะเข้าไปหาท่าน ท่านต้องวัด ต้องดูถึงการยอมรับของเรา เพราะยอมรับในธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั่นธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาของเรา

แล้วผู้ที่ประพฤติปฏิบัติถ้ามันเป็นศีลเป็นธรรมขึ้นมาในหัวใจของมัน ถ้ามันเป็นจริง ขึ้นมามันเป็นอันเดียวกันไง พอมันเป็นอันเดียวกันนะ ลงนะ หัวใจมันลงนะ มันเคารพบูชา

หลวงตาท่านพูดไป ถ้ามันเป็นไปได้จริงนะ ถ้าเราตายแทนได้ เราขอตายแทนให้หลวงปู่ มันให้ท่านดำรงชีพอยู่ เพราะท่านจะได้สร้างประโยชน์อีกมากมายมหาศาลเลย แต่นี่มันเป็นไปไม่ได้ นี่ความคิดของคนที่มีมันเป็นธรรมไป ที่เป็นความคิดที่ในหัวใจไป ไม่ได้พูดออกมา

เวลาหลวงปู่มันท่านนิพพานไปแล้ว ท่านไปนั่งที่ปลายเท้า เวลานิพพาน ทุกคนก็ล้อมรอบ เวลาเขาค่ำครวญเสร็จแล้วต่างคนต่างไป ร่างกายของท่านก็ทอดอยู่ที่นั่น ท่านไปนั่งอยู่องค์เดียวไป กับซากศพของหลวงปู่มันไป นั่งคร่ำครวญร้องไห้อยู่นั่น

จิตใจที่มันลงครุบาอาจารย์ ท่านก็นิพพานไปแล้ว ต่อไปนี้จะฟังใคร ใครจะคุ้มครองดูแล ใครจะคอยบอกคอยเคาะ คอยชี้คายน่า

ติดสมาธิ ๕ ปีกว่าจะลากออกมา ได้แย่งโต้เถียงกันมาขนาดไหน ได้แย่งโต้เถียงก็ได้แย่งโต้เถียงด้วยความเคารพ เพราะตัวเองก็มี ก็รู้จักเห็นมาเหมือนกัน ก็เกิดทิวฏฐิมาขึ้นมา นี่พูดถึงว่า ถ้ามันติด มันติดอย่างนั้นไ้

แต่ถ้ามันเป็นสติปัญญา เวลามันคิดของมันได้นะ นี่มันเข้ากันโดยธาตุๆ ธาตุที่เป็นธรรมๆ มันคิดแต่เรื่องที่เป็นธรรม แล้วมันสยดสยองในหัวใจเพราะมันเป็นเรื่องของกิเลสไง แล้วถ้าเราทำสติทำปัญญาของเราขึ้นมา เวลาคมคิดของเรามันคิด มันแยกมันแยะ มันตัด มันชำระล้างไม่ให้กิเลสมันพุ้งขึ้นมาไ้

เวลาคิดอะไรมันคิดได้ แต่คิดได้เดียวเดียว เดียวมันก็พุ้งขึ้นมาคิดใหม่ มันคิดแล้วคิดซ้ำ คิดซาก คิดแทรกคิดซ้อน คิดน้อยเนื้อต่ำใจ คิดแต่แผดเผาตัวเองไ้ นี่ปัญญากิเลสไ้ มันไม่มีคมคิด มันไม่มีสติ มันไม่มีสมาธิ มันเลยเป็นปัญญาของกิเลส เป็นกิเลสมันลากถูถูกันไ้ไป มันไม่ใช่ภาวนามยปัญญา ไม่ใช่ปัญญาในพระพุทธศาสนา มันเป็นปัญญาของกิเลสทั้งนั้นเลย ไม่เป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาในความเพียรชอบ ในสัมมาทิฏฐิความเห็นชอบดีชอบ มันไม่ชอบธรรม ถ้ามันชอบธรรมมันไม่เป็นอย่างนั้น ไม่เป็นอย่างนั้น

แล้วมันเป็นอย่างไรละ

มันเป็นที่ทำมกลางหัวใจดวงนี้ไ้ ถ้าทำมกลางหัวใจนี้ ทำมกลางหัวใจดวงนี้ หัวใจดวงนี้อยู่ในร่างกายนี้ ร่างกายนี้เข้าขึ้นมาออกบิณฑบาตเลี้ยงชีพด้วยปัสั้แข่งด้วยเท้า ๒ ข้าง ฝ่าเท้า ๒ ข้างมันเดินไปบิณฑบาตมา ปากได้ฉันอาหารจากเท้า ๒ เท้านี้ไ้ มือเวลาไปบิณฑบาตมาแล้ว จัดอาหารลงบาตร จัดอาหาร ปฏิสังขาโยฯ แล้วจะหยิบอาหารใส่ปากไ้

ปากนี้มันได้กินมาจาก ๒ เท้านี้ ๒ มือนี้ แล้วปากได้อาหารเข้าลิ้มรสในชีวหานี้ ด้วยทัศนคติ ด้วยมันสมองของในร่างกายนี้ นี่เวลากำมันเป็นสัจจะมันเป็นความจริง มันเห็นคุณค่าไ้ มันไม่ม่อมือม่อเท้าไ้ มันไม่มีแต่ความน้อยเนื้อต่ำใจไ้

นี่มีแต่ความน้อยเนื้อต่ำใจ มีแต่กิเลสคิด มีแต่ทำลายตัวเอง มีแต่เอามาทับถมไ้ ให้มีแต่ความน้อยเนื้อต่ำใจไ้ แล้วไม่มีอะไรเป็นขึ้นเป็นอันเลย แล้วอันไหนเป็นธรรม แล้วธรรมมันอยู่ไหน

เวลาเป็นธรรมๆ ขึ้นมา ศีล สมาธิ ปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญา ศีลคือความปกติของใจ แล้วทำความสงบของใจเข้ามาได้ กำหนดพุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิของเราให้ได้ เวลามันสงบระงับเข้ามา ถ้ามันเกิดสัมมาสมาธิขึ้นมา สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี แล้วมีอำนาจวาสนาไม่ติดในสมาธินั้นด้วย

สมาธิแก้กิเลสไม่ได้ๆ แต่ไม่มีสมาธินะ เป็นปัญญากิเลสทั้งนั้น ปัญญาแยกย่อยอน ปัญญาถูกลู่ก้าง ปัญญาชักนำไป แต่เทียบเคียงพระไตรปิฎกนะ กิเลสบังงา กิเลสทั้งนั้น ปัญญา นะ ปัญญาของผู้ที่หลงใหล ปัญญาของคนที่ไม่ต่ำต้อย ปัญญาของคนที่มีเดบอด เพราะปัญญา อย่างนี้มันปัญญาสร้างเวรสร้างกรรมทั้งสิ้น มันสร้างเวรสร้างกรรมเพราะอะไร

เพราะตัวเองห่างออกจากความสงบของใจ ออกจากหลักพระพุทธศาสนา ออกจาก มรรคออกจากผลไฉ ไปอยู่ในทวิภูมิมานะของตนใจ แล้วก็เอาอำนาจธรรมะขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าว่ามันเป็นธรรมๆ ใจ เอาการาเป็นดาบฟาดฟันคนอื่นใจ ทั้งๆ ที่ธรรมะขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทวนกระแสดกลับเข้ามาที่ใจ ปัญญาในพระพุทธศาสนาไม่มีปัญญา การส่งออก

ปัญญาต้องกลับมาที่หัวใจเท่านั้น ถ้าหัวใจที่มันเห็นจริงเห็นแจ้งในธรรมอันนั้น เห็นไหม คมคิด ตัดขาด

เวลาพุทโธๆ คมคิดมันไม่ต่อเนื่องไง นี่เวลาพุทโธมันแฉลบ มันแฉลวะมันจะแฉลบออก ทั้งสิ้น มันแฉลวะปัญญาโลก

ปัญญาโลกนะ เวลาออกไปแล้วมันไม่สะอาดบริสุทธิ์ มันแฉลบ มันออกไปถูกลู่ก้าง มัน ไปเอาสิ่งที่ตนเองพอใจเท่านั้นว่าเป็นธรรม สิ่งใดที่มันชำระล้างกิเลสหรือเข้าไปชำระล้างมัน มัน ทั้งต่อต้าน มันทั้งปิดกั้น มันทั้งทำลายทั้งสิ้นใจ นี่กิเลสมันทำลายธรรมๆ ใจ

เวลาหลวงตาท่านสอนใจ ไม่มีสิ่งใดหรอกที่ทำลายพระพุทธศาสนา ไม่มีสิ่งใดหรอกที่ ทำลายความเพียรของเรา กิเลสทั้งนั้นๆ กิเลสเท่านั้นเลย กิเลสทำให้เราเข้าใจผิด กิเลสทำให้เรา รู้เท่าไม่ถึงการณ์ กิเลสมันสร้างปัญญาเทียมขึ้นมา กิเลสมันพลิกมันแพลงขึ้นมานั่นเป็น

สมบัติของเรา นี่กิเลส มันยังไม่เข้าสู่ศีล สมาธิ ปัญญาเลยนะเนะ มันอยู่ข้างนอกหมดนะ มันส่งออกไปทั้งหมด เพราะธรรมชาติของมนุษย์มันส่งออกไป

โดยธรรมชาติของความคิด ความคิดเกิดจากจิตใจ จิตนี้ส่งออกไปไป แล้วสมาธิอยู่ที่ไหน สมาธิอยู่ที่จิตใจ มันต้องย้อนกลับมาที่จิตนั้นใจ ถ้ามันย้อนกลับไปทีจิตนั้น ย้อนกลับเข้าไปอย่างไร

ย้อนกลับไปด้วยคำบริกรรมไป ด้วยปัญญาอบรมสมาธิไป ทวนกระแสกลับไปทีจิตดวงนั้นใจ ถ้าทวนกระแสไปที่จิตดวงนั้น ไปถึงต้นเหตุที่จิตดวงนั้น ดับที่จิตดวงนั้น จิตดวงนั้นสงบลง ไม่คิดออกมาไป ไม่คิด

สัมมาสมาธิ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ถ้ามีอำนาจวาสนาฝึกหัดใช้ปัญญามันจะเกิดความคิดที่คมกล้าที่มหัศจรรย์

หลวงตาท่านสอนประจำนะ ชันธ ๕ เป็นที่ลับปัญญา จิตก็เหมือนกัน สิ่งที่เป็นกิเลส ตัณหาความทะยานอยากเป็นที่ลับ ลับคมความคิด ความคิดที่มีคมๆ คมเพราะสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิมันเป็นกำลัง มันมีกำลังของมัน มันเป็นพลังงานของมันที่สามารถจะแยกจะแยะได้ ว่าความคิดที่คิดๆ กันอยู่นี้แหละ ที่กำลังคิดอยู่นี้ ที่กำลังใช้ปัญญาอยู่นี้ เพราะอะไร

เพราะปัญญาอบรมสมาธิไป ปัญญาอบรมสมาธิมันต้องหยุดใจ หยุดเมื่อไหร่เนะเนะ สมาธิของปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันหยุด หยุดเพราะความคิดไป หยุดเพราะมีสติปัญญาเท่าทันตัวเองไป ถ้ามันชักเริ่มเป็นความคิดเป็นปัญญาที่มีผลประโยชน์กับตนเองไป

ใช้ปัญญาที่เราใช้กันอยู่นี้มันเป็นประโยชน์กับสถานะของความเป็นมนุษย์ ประโยชน์กับโลกไป ประโยชน์กับการเกิดมาภพชาติหนึ่งไป เพราะความมนุษย์คิดได้อย่างนี้ไป

เวลากำเนิด ๔ ใจ ไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมขึ้นมา คิดอย่างไรไป นี่ ความคิด คิดอย่างไร คิดแบบเราไม่ใช่ไหม คิดนรกอเวจีเขาคิดแบบเราไม่ใช่ไหม เวลาในวัฏฏะ ๔ ใจ กำเนิด ๔ ในวัฏฏะไป ที่มันเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไป นี่เวลาจิตที่มันเป็น

แต่ในปัจจุบันนี้เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราได้บวชเป็นพระสมมุติสงฆ์ฯ นี่เป็นสมมุติทั้งสิ้น นี่ก็สมมุติสงฆ์ ภพชาติหนึ่งของสมณะ แล้วถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นไป เวลาใจ การเห็นสมณะที่เป็นบุญเป็นกุศลไ้ ที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ การเห็นสมณะเป็นมงคลชีวิตได้เห็น ได้ทัศนา นั่นนะเป็นมงคลชีวิตของเขา ถ้าเป็นมงคลชีวิตของเขานะ มันเกิดจากอำนาจวาสนาของคนที่มีน้ฝึกฝไ้และสนใจ

คนเยอะเยอะไปเขาไม่สนใจ เขาสนใจแต่ผลประโยชน์ของเขา แล้วผลประโยชน์ของเขาก็เป็นผลประโยชน์สาธารณะที่อยู่กับโลกนี้ ผลประโยชน์ของเขาจริงๆ คือบุญและบาปในใจของเขา ผลประโยชน์ของการกระทำของเขา เห็นไหม

ในทางโลกๆ พระอรหันต์ในบ้าน พ่อแม่สำคัญที่สุด พระอรหันต์ในบ้านๆ ใด แล้วถ้าเป็นพระอรหันต์ ถ้าพ่อแม่เป็นพระอรหันต์ด้วย ทั้งเป็นพระอรหันต์ในบ้านด้วย ทั้งเป็นพระอรหันต์ในจิตด้วย ถ้าจิตเป็นพระอรหันต์ จิตที่ไม่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ

ถ้าเป็นพระอรหันต์ในบ้านก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะเหมือนกัน เพราะเป็นพระอรหันต์ในบ้าน พระอรหันต์ของลูก มันเป็นสถานะระหว่างสายบุญสายกรรม

แต่ถ้าเป็นพระอรหันต์ตามความเป็นจริงอย่างที่เราแสวงหากันอยู่นี้ไ้ เราแสวงหาเพราะเราเชื่อมั่นว่าข้อเท็จจริงมันเป็นจริง ถ้าข้อเท็จจริงเป็นจริง มันต้องการคนที่เป็นผู้ที่มีความจริงเป็นผู้พิสูจน์ ผู้ที่ความจริงไ้ ความจริงเท่านั้นถ้าอยู่กับความจริงไ้

จิตที่ไม่เคยตายๆ เวลามันเข้าไปสัมผัสสัมผัสมาสมาธิ มันเป็นสัจจะมันเป็นความจริงไ้ แล้วถ้าอำนาจวาสนา สมาธิแกกัเลสไ้ไ้ แต่อาศัยสมาธิเป็นสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ยกขึ้นสู่วิปัสสนา เวลามันใช้ปัญญา ปัญญาที่เกิดจากสัมผัสมาสมาธิ นั้นคิดมคิ มคิด้วยคมปัญญา เวลาคิดด้วยคมปัญญามันทะลุปรุโปร่งนะ

จิตสงบแล้วเห็นกาย พิจารณากาย กายนี้สักแต่ว่ากาย จิตสงบแล้วพิจารณาเวทนา เวทนาเพราะความไ้เวลาของจิตนี้มันไปแบกรับเท่านั้นเอง เวทนาสักแต่ว่าเวทนา เวลาเวทนาขาดไปจากจิต จิตไม่ใช่เวทนา เวทนาไม่ใช่จิต ชัน์ & ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชัน์ & ชัน์ & ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชัน์ & ไม่ใช่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต่างอันต่างจริง เวทนาจึงเป็นเวทนาจริงๆ

ทั้งๆ ที่เวทนาเป็นนามธรรมที่เกิดจากจิตนี้แหละ แต่เวลามันขาดไปแล้ว เวทนาจึงเป็น
เวทนา จิตก็เป็นจิต ทุกข์ก็เป็นทุกข์

นี่ไง เวลาจิตสงบแล้วพิจารณาจิต จิตเศร้าหมอง จิตผ่องใส จิตที่มีอาการอย่างใด
พิจารณาธรรมๆ ธรรมารมณ์ ธรรมคือความเป็นธรรมสังขธรรม ผลกระทบสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างจิต
กับสิ่งกระทบกับวิญญูะมากมายมหาศาลเลย การพิจารณาธรรมไม่มีที่สิ้นสุดเลย ด้วยสติด้วย
ปัญญาของตน พิจารณาแยกแยะไปตามความเป็นจริงขึ้นมา

ถ้ามีสัมมาสมาธิโดยสติพร้อม นี่ผมคิด ถ้าสติมันอ่อนลง สมาธิมันเบาบางลง สัญญา
ทั้งสี่ กิเลสพาคิด กิเลสมันชักจูงไปแล้ว

การภาวนาไม่ใช่ภาวนาแล้วมันจะราบรื่นไปตลอดไป การภาวนาเริ่มต้น ท่ามกลาง
และที่สุด การภาวนาที่ไม่ได้ผลเพราะการที่ปฏิบัติไม่สม่ำเสมอ การปฏิบัติสม่ำเสมอคือการ
ปฏิบัติเสมอดันเสมอลาย การปฏิบัติเสมอดันเสมอลาย

แม้แต่การปฏิบัตินั่งสมาธิเหมือนกัน เวลาได้สมาธิมันยังแตกต่างกัน เวลาใช้ปัญญาๆ
ไป ปัญญาที่มันสมบูรณ์แบบของมัน เห็นไหม เวลาเริ่มภาวนามันไปของมันแล้ว เวลาตั้งใจจะใช้
ปัญญาเลยๆ ปัญญาถ่อไปอยู่ไหนนะ นี่กิเลสพาคิด

เวลาคมคิดนะ มันสมดุลงพอดีทั้งสี่ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม
ไง เราตรัสรู้ธรรมโดยชอบๆ ถ้ามันเป็นคมคิดมันเป็นความชอบธรรม เป็นความชอบธรรม เป็น
ปัจจัยตั้ง เป็นสันติวิญญูะ โอปนยโก เรียกร้องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม มายืนยันเลย เรียกร้องเลย
มายืนยัน ยืนยันหัวใจนี้ ยืนยันพฤติกรรมในการกระทำนี้ ยืนยันผลที่เกิดการกระทำนี้ มันพิสูจน์
ได้นะ นี่ไง ยถาภูตัง เวลาเกิดญาณทัสสนะ เกิดความหยั่งรู้ เกิดต่างๆ มากมายมหาศาล ปิดกั้น
ไม่อยู่

เวลาเราปิดกั้น ปิดกั้นโดยวิทยาศาสตร์ไง ปิดกั้นโดยวิทยาศาสตร์ว่ามันทฤษฎี ปิดกั้น
โดยวัตถุ ปิดกั้น คุณิ พระอาทิตย์ปิดกั้นโดยเมฆ ปิดกั้นโดยภูเขาบัง ปิดกั้นๆ ใจ

แต่เวลาปัญญาที่มันทะลุปรุโปร่งไปแล้ว อะไรจะปิดกั้น ทะลุปรุโปร่งหมดนะ มันตามล้างตามเช็ด ตามพิจารณาของมันโดยสัจจะโดยความจริง ถ้าเป็นคมคิดนะ

ในวงกรรมฐาน ท่านเปรียบเหมือนกองขยะ จิตลองไฟติดแล้วนะ มันเผาไปจนกว่ากองขยะกองนั้นจะหมด มันเผานะ ภาวนาเป็น เขาเรียกเวลาไฟมันติดแล้ว ภาวนาเป็นๆ ถ้ามันยกขึ้นสูงจนเป็นมหาสติ มหาปัญญา ต้องรั้งไว้

ให้เราภาวนาเกือบเป็นเกือบตายนะ ญูญูกั๊ง ให้เป็นจริงมันไม่เป็นเลย แต่เวลาที่มันภาวนาติด มันไหมแรงแล้ว ต้องรั้งไว้ล่ะ ไม่รั้งไว้มันไม่ได้หลับไม่ได้นอนนะ ร่างกายมันทนไม่ไหว มันต้องพัก มันไม่พักมันไม่ไหว เวลามันไปก็ต้องรั้งไว้

ขณะที่ว่าเวลาประพฤติปฏิบัติที่ภาวนาไม่ได้มันก็ญูญูกั๊งแทบเป็นแทบตาย เวลาภาวนาเป็นขึ้นมาแล้ว แหม! มันชื่นใจ แล้วพอภาวนาต่อเนื่องไป พอมันเจริญงอกงามขึ้นมาตอนนี้มันเตลิดเปิดเปิงเลยนะ ปัญญาคมคิดที่ว่ามันยอดเยี่ยม โอ้โฮ! มันไหล ไหลตลอดเวลา จนเรารับไม่ไหว

แล้วรับไม่ไหวต้องทำอะไร

ต้องหยุด ต้องพัก นี่ไง กลับมาพักเพื่อความเข้มแข็ง กลับมาพักโดยที่ไม่ให้มันญูญูกั๊งจนเกินไป มัชฌิมาปฏิปทา เทวเม ภิกขเว ทาง ๒ ส่วนไม่ควรเสพฯ พระพุทธเจ้าบอกว่าไม่ให้เสพไม่ควรเสพเลย ไม่ใช่ ๑ หรือ ๒ ไม่มี ไม่มีหรอก

มัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลาง แต่ทางสายกลาง พอทางสายกลางแล้วมันก็จิตนิสัยอำนาจวาสนาของคน อำนาจวาสนาของคนไม่เหมือนกัน เวรกรรมของคนไม่เหมือนกัน สรรพสิ่งในโลกนี้เกิดมาไม่เท่ากัน

คำว่า “ไม่เท่ากัน” คนจะทำให้เหมือนกันโดยเหมือนกันให้เป็นจริงเหมือนกันเป็นไปได้ยาก เป็นแทบไม่มีเลย ต่างฝ่ายเป็นจริงให้มันเป็นจริงเป็นจัง เป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมาเถิด ให้มันเป็นสัจจะ

อริยสัจมีหนึ่งเดียวๆ อริยสัจอันนั้นเป็นอันเดียวกัน จะประพจน์ปฏิบัติในแนวทางใดก็ได้แล้วแต่ พิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม อย่างใดก็ได้แล้วแต่ เวลาสมุจเฉตพหุอันเดียวกัน อันเดียวกัน เหมือนกัน รู้ได้ชัดเจน ภาวนาเป็นแล้วมันปิดบังกันไม่ได้หรอก

โลกแห่งความเป็นจริง ไม่ใช่โลกมีดอยู่ในยุคของตน อยู่ในมุมมองของตน คนอื่นไม่ได้ คนอื่นจะเป็นอย่างนี้ไม่ได้ ไม่ใช่

ขอให้ปฏิบัติเถิด แล้วถ้ามันเป็นจริงเป็นจรงขึ้นมา เวลากิเลสขาดตั้งแขนขาด ถ้ากิเลสขาดจากใจไปแต่ละขั้นแต่ละตอนขึ้นไป สาธุ เขาต้องมีคุณธรรมในหัวใจในใจของเขา นี่ไง ถ้าเป็นพระโสดาบันไง ไม่ถือมงคลตื่นข่าว ไม่กะล่อนไม่ปลิ้นปล้อน ไม่พูดชักหน้าชักหลัง ไม่พูดเหมือนคนขาดสติ เหมือนคนไม่รู้อะไรเลย แล้วพูดแล้วเปลี่ยนคำพูด ยักย้ายถ่ายเทต่ออยู่ที่เหตุการณ์ มันเป็นอย่างนั้นได้อย่างไร พระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างนั้นหรือ

พระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนาไม่ถือมงคลตื่นข่าว มันคงในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไม่ผิดศีลแน่นอน แน่นอน แน่นอน แน่นอน

นี่ไม่ผิดศีลในอะไรละ เพราะในพระพุทธศาสนานะ ศีลนี้ยกเว้นต่อภิกษุใช้ ยกเว้นแต่ภิกษุเฒ่า ถ้าภิกษุเฒ่าตามธรรมวินัยเรื่องเสขียวัตถ์ ภิกษุเฒ่า ถ้าเฒ่าแล้วบางที่มันทำอย่างนั้นไม่ได้ เพราะประสาตสัมผัสมันไม่ปกติแล้ว นี่ยกเว้น วินัยยกเว้น ยกเว้นภิกษุภาวนาหลง ภิกษุสติไม่สมบูรณ์ ภิกษุใช้ ภิกษุเฒ่า นี่ไง คำว่า “ยกเว้น” ใจ

ไม่ผิดศีล ถ้าเป็นพระโสดาบันแล้วไม่ผิดศีลในพระพุทธศาสนาแน่นอน แน่นอน แน่นอน แน่นอน เพราะแน่นอน ในใจไม่ผิดศีลแน่นอน แต่สรีระร่างกายที่มันแก่เฒ่ามันเป็นสิ่งสุดวิสัย ถ้าสุดวิสัย คำว่า “สุดวิสัย” เพราะมันชราคร่ำคร่า สุดวิสัยวินัยเขายกเว้น ก็มันเป็นเรื่องสุดวิสัย แต่ใจเขาไม่ได้ทำ ใจเขาไม่ยอมทำ ใจเขาไม่ต้องการจะทำ แต่เป็นเรื่องสุดวิสัย นี่พูดถึงว่าถ้าเป็นพระอริยบุคคลนะ ไม่ชักหน้าชักหลังเหมือนคนขาดสติ

คนมีสติ คนขาดสติ มองก็รู้เข้าใจได้

นี่พูดถึง ถ้ามีคมคิด คิดแบบคมปัญญาในพระพุทธศาสนา มันจะเจริญงอกงามสวยงาม ไม่ใช่ปัญญาเจ้าเล่ห์ เจ้าเล่ห์แสนงอน ชักหน้าชักหลัง แล้วมันทำลายโดยทางอ้อม คนเห็นแล้ว มันจะเชื่อได้อย่างไร เว้นไว้แต่คนที่ปัญญาอ่อนแอเขาก็เชื่อของเขา แต่ถ้ามันเข้มแข็งขึ้นมา เห็นแล้วเขาก็รู้

กาลามสูตร ไม่ให้เชื่อ ไม่ให้เชื่อใดๆ ทั้งสิ้น ให้เชื่อผลของการปฏิบัติ แล้วเราก็จะประพฤติปฏิบัติของเรา ปฏิบัติเพื่อดวงใจดวงนี้ ดวงใจดวงนี้ให้มีธรรมและวินัยคุ้มครองดูแล แล้วเรามีสติปัญญา สติสัมปชัญญะคุ้มครองดูแลใจของเรา แล้วประพฤติปฏิบัติของเราให้สมควรแก่ธรรม ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เอวัง